

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte mandag den 3. juli 1961 kl. 11.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede: Borten, Bøyum, Løbak, Kjøs, Mellesmo, Finn Moe, Nordahl, Offerdal, Erling Petersen, Reinsnes, Røiseland, Wikborg, Bondevik (for Hareide), Hegna, Paul Ingebretsen, Ingvaldsen, Vatnaland og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Lange og handelsminister Skaug.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: fra Utenriksdepartementet statssekretær Engen, ekspedisjonssjef Halvorsen, konsulent Frydenlund og sekretær Langeland; fra Handelsdepartementet ekspedisjonssjef Stokke og byråsjef Saxrud.

Formannen: Møtet er sammenkalt for at handelsministeren kunne redegjøre for det møtet av EFTA-landene som nettopp har funnet sted i London. Det blir nå utdelt til komiteens medlemmer en del dokumenter om dette møtet, og handelsministeren vil da henvise til disse i sin redegjørelse. Jeg gir med en gang ordet til handelsministeren.

Statsråd Skaug: Dette statsrådsmøtet i London varte i to dager med til dels ganske livlige diskusjoner. En vesentlig del av forhandlingene foregikk i møter med begrenset deltakelse. De to viktigste punktene på dagsordenen var spørsmålet om den europeiske markedssituasjonen og spørsmålet om EFTA's egen akselerering. I tillegg til det var det også andre poster av mer rutinemessig karakter på dagsordenen, bl.a. en redegjørelse fra generalsekretæren i forbindelse med at EFTA's første årsrapport nå skal utarbeides. I sammenheng med den beretningen tok vi fra norsk side opp spørsmålet om Islands interesse for å få undersøkt nærmere hva et medlemskap i EFTA ville bety. Det ble fra islandsk hold rettet en forespørsel til generalsekretæren for noen tid tilbake om Island kunne få anledning til å drøfte nærmere hvilke forpliktelser som ville følge med og hvilke problemer som eventuelt ville kunne reise seg i forbindelse med en eventuell assosiering eller et eventuelt medlemskap fra Islands side i organisasjonen.

Vi fikk hos oss - og samtidig fikk de i Stockholm og København - også direkte anmodning fra de islandske myndigheter om vi kunne støtte dem i denne saken. Sekretariatet i Genève var ikke egentlig noe særlig begeistret for denne henvendelsen fra Islands side på det nåværende tidspunkt. Det har jo en svært liten stab, og det er mye å gjøre. Og Islands problemer er jo mange, og det var vel en viss tilbøyelighet til fra sekretariatets side å forsøke å skyve dette fra seg i den nåværende situasjon. I London tok vi dette opp og ba om at sekretariatet måtte stille seg mest mulig velvillig og positivt når det gjaldt å gi Island de informasjonen og opplysninger som Island hadde interesse av i forbindelse med sine egne overveielser

med sikte på en eventuell tilslutning til EFTA. Jeg vil bare gjerne ha nevnt dette her, slik at det er kjent for komiteen at denne saken har vært oppe.

Når det gjelder markedsproblemer i Europa og spørsmålet om EFTA's egen akselerasjon i nedbyggingen av tollsatsene, kan vi vel si at møtet for så vidt var nyttig for begge disse spørsmåls vedkommende, men det må samtidig sies at det ikke ble noen fullstendig avklaring. Man kom på dette møtet ikke frem til noe felles opplegg fra EFTA-landenes side, og det er vel også lite sannsynlig at man i fremtiden vil komme frem til noe felles opplegg, skjønt man skal ikke utelukke muligheten av det.

I lys av de resultatene dette møtet brakte, kunne det kanskje vært en idé om vi hadde tatt initiativet til å forskyve dette møtet i komiteen noe, for det er ingen presserende saker som det i og for seg er nødvendig å få komiteens uttalelse om akkurat i dag. Men etter at jeg hadde tatt kontakt med formannen og nevnt dette for ham, ble vi enige om at det vel var like bra at møtet ble holdt, slik at vi kunne få anledning til å avlegge en rapport, og slik at komiteens medlemmer kunne få anledning til å gi uttrykk for de synspunkter som de måtte ønske å gi uttrykk for i den nåværende forhandlingssituasjon. Det var også noe sent å avlyse møtet på det tidspunkt da vi tok spørsmålet opp. Til gjengjeld kan vi kanskje nå i all fall antyde den mulighet at det ikke vil bli nødvendig å innkalle komiteen til flere møter i løpet av denne sommeren, i all fall ikke i forbindelse med denne saken, da det vel er nokså mye som tyder på at utviklingen ikke kommer til å gå fullt så raskt som man hittil har regnet med.

Vi har delt om fire dokumenter som er blitt gjort ferdige etter at vi kom tilbake fra London. De er utarbeidet under nokså sterkt tidspress, så det kan vel være at de både med hensyn til form og språk og kanskje også fremstilling for øvrig, ikke er så gjennomarbeidet som man kunne ønske det, men vi anså det som hensiktsmessig at vi kunne ha et materiale å legge frem for denne komite. Disse dokumentene er: For det første et pressekommuniké. Videre et notat som heter "EFTA. Ministerrådsmøtet i London", og som er et referat fra de møter med begrenset deltakelse hvor realitetsdiskusjonene foregikk. Så er det et notat som heter "EFTA - CEE. Forhandlingssituasjonen", som er et forsøk på en oppsummering av stillingen slik vi i øyeblikket ser den. Og så er det endelig et notat om akselerasjonsspørsmålet og om det som skjedde i London i forbindelse med den diskusjonen.

Jeg vil foreslå at vi, hvis det passer for komiteen, kanskje kan ta for oss de to viktigste av disse dokumentene og først gjennomgå notatet med referat fra møtet den 27. juni, og etterpå dokumentet om forhandlingssituasjonen. Jeg tror ikke det har noen hensikt å lese opp dette dokumentet, og skal bare ta hovedpunktene i det slik det foreligger.

Det ble i dette møtet den 27. juni gitt en redegjørelse av Mr. Heath, først og fremst om de forhandlinger og drøftelser man på britisk side nå gjennom lengre tid har hatt med forskjellige av Fellesmarkedslandene. De har hatt tre møter med Frankrike og fortsatte samtaler med tyskerne, italienerne og hollenderne - drøftelser som vi hele tiden er blitt holdt underrettet om. Heath nevnte videre de drøftelser som

har funnet sted med amerikanerne, mellom Macmillan og Adenauer osv. Hovedtrekkene i bildet som Mr. Heath, som jo nærmest nå står for disse forhandlinger som Lord Privy Seal - han er fungerende utenriksminister i Underhuset, kan man si, fordi Lord Home ikke kan komme i Underhuset - hovedtrekkene som han oppsummerte dem, er gjengitt på side 2 i notatet.

På møtet i Vest-Unionens råd den 27. februar, som Heath tilla ganske stor betydning, hadde han pekt på for det første den politiske side av denne saken og på britenes vitale interesse i å komme med i seksmaktssamarbeidet fullt ut, altså ved en tilslutning til Fellesmarkedet, så fremt visse forbehold kunne godtas. I denne sammenheng understreket han igjen det amerikanske synspunktet, som er velkjent for komiteen og som jeg derfor ikke behøver å referere her. Det tredje vesentlige element i utviklingen var, mente Heath, hans egen tale i Underhuset den 17. mai, hvor han hadde satt klart frem hvilke problemer som forelå, og presisert det britiske opplegg. Det fjerde trekk i utviklingen som han pekte på, var forholdet til Samveldelandene. Han nevnte i den forbindelse de tre kabinetsmedlemmer som nå skulle ut på rundreise til Samveldelandene for å drøfte situasjonen, og som de regnet med ville være tilbake i London i løpet av tre ukers tid, altså omkring 20. juli.

Av den redegjørelsen Heath ga, mente han å kunne trekke tre vesentlige konklusjoner for Storbritannias vedkommende i den nåværende situasjon. De står nevnt på side 3 i notatet.

For det første understreket han at britene ennå ikke hadde besluttet seg til hva de ville gjøre. De måtte nå, sa han, først og fremst vente på at de tre utsendte ministre skulle komme tilbake igjen. Kanskje ville resultatet av drøftelsene med Samveldelandene bli at man måtte trekke den konklusjon at situasjonen ennå ikke var helt avklart, og at Samveldet ville be om ytterligere drøftelser, eventuelt ved en samveldekonferanse, som de vel har håpet at de skulle unngå.

For det annet mente Mr. Heath å kunne trekke den konklusjon at samtalene med fellesmarkedetslandene hadde berørt en serie mulige løsninger, men at det nå var klart at disse samtalene ikke lenger kunne føres helt på det uvisse, og det var også grenser for hvor langt man kunne gå i disse underhåndsdrøftelsene når det gjaldt å finne frem til konkrete praktiske løsninger.

Den tredje konklusjon som Mr. Heath trakk av sin redegjørelse, var at britene for sitt vedkommende fullt ut sto ved sine forpliktelser overfor EFTA-landene. Det var inntrykket i UK etter de drøftelsene de hadde hatt, sa han, at De seks tenkte seg individuelle løsninger for hvert nytt medlemsland som kom til, og at det derfor kunne komme til å bli vanskelig å få i stand forhandlinger på en rent multilateral basis. Han pekte videre på at det i USA øyensynlig ikke var full forståelse for samtlige EFTA-lands problemer. Det var noe som jo bl.a. fremgikk av Mr. Ball's nå nokså kjente memorandum, som britene for sin del hadde tilbakevist. Britene hadde for øvrig ikke drøftet med De seks formen for de forhandlinger som måtte komme, men løsningen - sa Heath - måtte passe for alle land. Man måtte finne frem til løsninger for alle EFTA-landene, men britene hadde ikke gjort seg opp noen endelig mening om hvordan man skulle gå frem for å få dette til.

Mr. Heath nevnte så videre tidsmomentet og betydningen av at man ikke måtte vente for lenge, fordi manøvreringsmulighetene etter hans oppfatning ble innsnevret etter hvert som de uformelle samtalerne strakte seg ut i tide. Videre pekte han på et stort og vesentlig usikkerhetsmoment i situasjonen. Det er forhandlingssituasjonen innen De seks, hvor det ikke minst er striden omkring jordbruksproblemene som i øyeblikket skaper en overordentlig vanskelig situasjon. Han pekte så igjen på at man til syvende og sist ikke vet hva general de Gaulle måtte mene, og hva den franske prisen vil komme til å bli.

Etter at Heath hadde gitt denne redegjørelsen, var den første taler i debatten utenriksminister Krag, Danmark, som i meget sterke ordelag oppfordret britene til snarest mulig å komme i en forhandlingsposisjon og ta opp forhandlinger, og utenriksminister Krag gjentok da at danskene på sin side ville følge Storbritannia, men at de ikke kunne tenke seg å gå inn i Fellesmarkedet uten at Storbritannia også gjorde det.

Handelsminister Gunnar Lange sa for Sveriges vedkommende at man måtte ta hensyn til de politiske problemer som kunne reise seg i enkelte av EFTA-medlemslandene i forbindelse med en tilslutning til Fellesmarkedet i form av medlemskap. Han presiserte videre den store betydning man i Sverige tilla dette å kunne forhandle mest mulig på EFTA-basis. Han sa også at man i og for seg på svensk side nok kunne tenke seg å forhandle på Roma-avtalens grunn. Dog måtte det være helt klart fra starten av at dette bare gjaldt spørsmålet om den måten hvorpå forhandlinger ble ført, og at selv om man førte forhandlinger på Roma-avtalens grunn, lå det deri intet som på noen som helst måte ville kunne antyde at svenskene kunne tenke seg å godta Roma-avtalen i dens nåværende form - han sa at det ville ikke være mulig for dem. På en rekke punkter ville de måtte ha særbestemmelser, men han gikk ikke nærmere inn på hvori disse ville bestå.

Oliveira fra Portugal behandlet særlig forhandlingsformen og påpekte at Portugal også ville ha vanskeligheter ved et medlemskap.

Sveits var ved dette møtet representert både ved forbundsresidenten - nemlig Wahlen, som er den nye forbundsresident etter Petitpierre - og den nye minister for økonomiske saker, Schaffner. Wahlen hadde et lengre innlegg hvor han pekte på, som også Oliveira allerede hadde gjort, at det som hadde foregått i løpet av de senere måneder, i høy grad hadde svekket EFTA, fordi det så ut som om EFTA allerede var splittet og ikke lenger var noen faktor i den nåværende situasjon. De ønsket også en tilknytning, men ville ikke kunne godta en tollunion - det kom nokså bestemt - og de institusjonelle bestemmelsene i fellesmarkedsopplegget ville de heller ikke kunne gå inn for.

Både Wahlen og Gunnar Lange hadde kommet inn på dette med de nøytrales stilling, og jeg uttalte fra norsk side at vi syntes det var overmåte beklagelig at begrepene nøytral og ikke-nøytral hadde kommet inn igjen i diskusjonen under dette møtet. I sin alminnelighet ga jeg uttrykk for at vi ikke anså dette som relevante begreper i forhold til spørsmålet om å finne frem til en markedsordning i Europa. Det er politiske sider ved å delta i et så vidtgående samarbeid som det man har i Fellesmarkedet, men det er et samarbeid som ikke har noe med nøytralitet eller ikke-

nøytralitet å gjøre, like så litt som man kan si at de nøytrale og de ikke-nøytrale skulle ha forskjellig status f.eks. i OEEC eller OECD.

Jeg spurte ellers om det var mulig å få noe nærmere rede på britenes timetabell. Jeg spurte også om de kunne gi noen nærmere opplysninger om hvordan de så på spørsmålet om Fellesmarkedets nåværende felles tolltariff, hvilke endringer som den eventuelt kunne tenkes å bli gjort til gjenstand for ved tilslutning fra andre land. I den sammenheng pekte vi særlig på den betydning vi tillot det at man kunne ha lave tollsatser på industrielle og andre råvarer, ikke minst av hensyn til de underutviklede lands avsetningsmuligheter i Europa, men også av hensyn til vår egen industri. Vi spurte også hvordan de så på dette spørsmålet om en felles ytre handelspolitikk. Dette er jo en sak som for så vidt er klart tilrettelagt i Roma-avtalen, og en av de vesentlige svenske besværligheter i forbindelse med tilslutning har jo vært at de ikke finner å kunne godta en felles ytre handelspolitikk - svenskene tenker der særlig på sin frihet når det gjelder handelen med Øst-Europa, spesielt Sovjet.

Til det første punktet, om selve tidsmomentet, svarte Mr. Heath at det ville bli helt avhengig av hvilket inntrykk de tre utsendte statsråder kom tilbake med etter sine besøk i Samveldelandene. Man fikk imidlertid i London mer og mer følelsen av at de nok nå regnet det som temmelig sannsynlig at en erklæring mot slutten av juli måned ville kunne bli vanskelig å få til. Men dette er noe som man ikke vil kunne vite noenting om med sikkerhet før på et senere tidspunkt.

Når det gjelder tolltariffen og eventuelle endringer i den, svarte de at de hadde tenkt mye over den saken, og at de, som vel alle andre land, så med en viss bekymring på den mulighet at man kanskje skulle bli nødt til ved en tilslutning til fellesmarkedsavtalen å gå igjennom alle tollposisjoner igjen en for en og bli enige om nye posisjoner. De hadde derfor vært inne på muligheten av å finne frem til en ganske enkel formel slik at man kunne redusere over det hele. Det som her ville skape de største vanskelighetene, er naturligvis G-listesatsene, og det ville jo sikkert reise en rekke problemer hvis man nå skulle begynne å gå igjennom alle G-listesatsene igjen. Det er noe som har forskjellig interesse for oss alt etter som vi går helt med eller i tilfelle bare blir assosiert medlem. Med fullt medlemskap kan vel G-listesatsene til og med være til fordel for oss.

Når det så gjelder dette med en felles ytre handelspolitikk, var det nærmest britenes oppfatning at det ikke noen gang kom til å bli noe av det. De sa at de regnet med at dette ikke ville kunne komme til å bli noe mer enn en utvidet konsultasjon landene imellom, slik at et medlemsland ikke skadet et annet. I denne forbindelse påpekte også Heath det forhold at man bestandig befant seg i en noe kinkig situasjon når slike spørsmål skulle besvares, for når et spørsmål ble besvart på denne måten, at man ikke trodde at Roma-avtalens formelle forpliktelser ville bli fulgt til punkt og prikke, så reiste det straks motforestillinger hos en eller annen av De seks som nok kanskje kunne være av samme mening, men som i alle fall ville bruke en uttalelse fra en utenforstående i den retningen som et argument mot at vedkommende skulle få lov til å bli med.

Dette er en del av hovedpunktene som ble drøftet i nokså lange møter, og sene nattmøter også, og hele problemstillingen dreier seg omkring disse spørsmålene som jeg her har nevnt.

Man kan vel si det slik at det i Storbritannia fremdeles er sterk tvil, og man har inntrykk av at på visse hold er motstanden mot britisk medlemskap kanskje blitt noe sterkere i den senere tiden. Det gjelder vel spesielt Samveldelandene, og det vesentlige problemet for Storbritannia synes nå mer og mer å være forholdet til Samveldelandene, og da først og fremst New Zealand og Canada. Canadas problem i denne sammenheng er det jo nokså enkelt å forstå. Selv om deres industrivareeksport til Storbritannia ikke er så veldig stor, bortsett fra aluminium og papir og slikt, kan jo en tilslutning for Storbritannias vedkommende til Fellesmarkedet bety meget store avsetningsmuligheter for dem, og deres avhengighetsforhold til De forente stater vil komme til å øke i en betraktelig grad. De ser derfor med nokså stor bekymring på de vanskeligheter de da vil kunne få, bl.a. også for sin aluminiumseksport og avispapireksport til Storbritannia. New Zealands problem er et ganske annet. Det som der står på spill, er hele jordbruksvareeksporten til Storbritannia, særlig da eksporten av smør, og New Zealand er jo nærmest avhengig av sine avsetningsmuligheter i Storbritannia for hele sin økonomiske eksistens.

Dette er de to posisjonene som vi fikk inntrykk av at britene var mest bekymret for. De regnet med at de antagelig for New Zealands vedkommende ville kunne få til en protokoll slik at New Zealands stilling skulle bli sikret. Og det er da også kanskje i lys av dette forhold at man må se den meningsutveksling som fant sted senere under møtet, om akselerasjonen, hvor hele forsøket på å få til et vedtak ble stoppet av danskenes sterke press for å få til et eller annet, vi vet ikke riktig hva - jeg skal komme nærmere tilbake til det.

Når det gjelder betydningen av de reiser i Samveldet som nå foretas, var det kanskje noe forskjellig vurdering av det blant de britiske regjeringsmedlemmer som vi hadde kontakt med. Heath og Maudling syntes å tillegge disse reisene meget stor betydning, mens jeg har forstått det slik at Selwyn Lloyd i uttalelser overfor statssekretær Engen vel nærmest hadde gitt uttrykk for at, vel, han trodde ikke disse reisene var så veldig viktige, det var nærmest noe som man mente man måtte gjennomføre, men at resultatet allikevel var gitt.

Som jeg nevnte, er det også fortsatt stor uklarhet i Storbritannia når det gjelder spørsmålet om hva Frankrikes stilling til syvende og sist vil være. Det kom frem både i møtene og i underhåndssamtaler at de faktisk ikke vet hva prisen til syvende og sist vil komme til å være. President de Gaulle har øyensynlig ikke sagt noe om dette hverken til sin statsminister eller sin utenriksminister, og om han i tilfelle har sagt noe, så har i all fall disse ikke brakt det videre. Den innstilling britene har hatt til hele forhandlingssituasjonen har jo lenge vært den at de var engstelige for i det hele tatt å gå i gang med reelle forhandlinger før de gjennom disse forsøk på en oppklaring hadde gjort seg opp en mening om at forhandlingene faktisk ville kunne bringe et positivt resultat. Nå har de altså holdt på med disse forsøk på oppklaring gjennom lange, lange tider, og er fremdeles i den situasjon at

de ikke vet om forhandlinger vil kunne bringe et positivt resultat. Hva deres taktikk vil komme til å bli i denne situasjonen, vet vi ikke, vi kom ikke noe særlig inn på det. Men fra Selwyn Lloyds side ble det gitt uttrykk for - han nevnte det både overfor statssekretær Engen og senere også overfor meg - at han syntes nok at de nå måtte ta forhandlinger i alle fall selv uten å ha noenlunde sikkerhet for at de ville kunne føre til et positivt og tilfredsstillende resultat. Han så det nemlig slik at hvis man nå ikke gikk i gang med forhandlinger, ville de aldri få greie på hvor franskmennene virkelig sto. Han ga uttrykk for at så fikk man heller ta risikoen for at forhandlingene brøt sammen. Det er en svær risiko å ta, og i større utenrikspolitisk sammenheng kan jo det å gi seg inn på forhandlinger og så ta et brudd i disse forhandlingene, få ganske vidtrekkende konsekvenser. Det gjelder ikke minst hvis man i løpet av høstmånedene, da et sånt brudd kanskje kan komme, samtidig muligens står oppe i en akutt krise i Berlin.

Som et resultat av disse mange drøftelser ble det sendt ut et nokså fyldig pressekommuniké, som er omdelt her i norsk oversettelse. Kommunikéet gir ingen plan for forhandlingene, men det understreker i sterk grad EFTA-landenes felles interesse i å få til en ordning. Det pekes spesielt på det forhold at de forskjellige EFTA-land i forbindelse med eventuelle forhandlinger vil kunne ta på seg forskjellige arter av forpliktelser, idet alle vil kunne gå noe lenger i forpliktende samarbeid enn de gjorde i henhold til Stockholm-konvensjonen om EFTA, men at det er noen land som kan tenkes å gå lenger enn andre. Det understrekes videre at EFTA lengst mulig bør stå samlet, og at det EFTA ønsker, er en ordning for alle EFTA-landene.

Det står nederst på side 2:

"Ministrene besluttet at Det Europeiske Frihandelsforbund, de forpliktelser som Konvensjonen skaper mellom medlemstatene, og bevegelsen henimot integrasjon innen Forbundet, skal opprettholdes i det minste til tilfredsstillende ordninger er utarbeidet i forhandlinger for å møte EFTA-landenes forskjellige legitime interesser, og derved sette dem i stand til å delta fra samme tidspunkt i et integrert europeisk marked. De var enige om at en delvis løsning som skapte en ny økonomisk splittelse i Vest-Europa, ikke under noen omstendighet kunne ansees som tilfredsstillende."

Det er noen som har betegnet dette som nokså sterke ord, og som formuleringer som kanskje går vel langt når det gjelder å bremse Storbritannias egen handlefrihet. Dog har Storbritannia også gitt sin tilslutning til disse formuleringer. Og ordene "fra samme tidspunkt" innebærer ikke at forhandlingene skal føres helt ut på samtidig basis, slik at alle forhandlingene er ferdige på samme tidspunkt. Det vil kunne variere noe. Men iverksettelsen av den nye ordning må nesten nødvendigvis skje fra samme tidspunkt, for at man skal unngå å skape praktiske vanskeligheter. Forholdet er jo nemlig at EFTA-landene er bundet ved et sett spilleregler seg imellom, og hvis disse reglene skal bli erstattet med andre regler, må dette bli en prosess som begynner samtidig for alle land, for ellers vil det bli hull her og der, og man vet ikke hva regelen vil komme til å være.

Dette er i korthet en redegjørelse for drøftelsene av dette punkt på dagsordenen i London. Jeg tror kanskje at det kunne være hensiktsmessig at jeg foreløpig stoppet her, og at vi så senere tok opp dels forhandlingssituasjonen og dels akselereringsproblemet, som er nokså byrdefullt for oss akkurat nå.

Formannen: Jeg skal takke for redegjørelsen. Er det noen som forlanger ordet? - Jeg har et spørsmål selv. Var det så at man ble enige om et møte igjen i slutten av juli, eller ...?

Statsråd Skaug: Vi er blitt enige om at det vil bli nødvendig å holde et nytt møte, men vi er slett ikke sikre på at det blir nødvendig å ha det i slutten av juli. Hvis britene for sin del ikke kommer til å avgi noen erklæring på det tidspunkt, blir det kanskje ikke nødvendig å ha noe møte, idet vi jo kan få informasjoner om det som er skjedd under Samvelde-turene gjennom EFTA's faste råd i Genève.

Formannen: Men om jeg får lov til å fortsette spørsmålet: Er det tanken at det møtet skal avholdes før Storbritannia avgir sin erklæring, eller etter?

Statsråd Skaug: Det skal avholdes før Storbritannia avgir sin erklæring, slik at EFTA-landene da kan redigere sine egne erklæringer i lys av det, sammen med Storbritannia, fordi at også Storbritannias egen erklæring skal avfattes innenfor en EFTA-ramme.

Borten: Foreligger det noen formelle eller uformelle antagelser om hvilke aspekter som reiser seg for Finlands vedkommende i de forskjellige alternativer for fremdriftsplaner?

Statsråd Skaug: For tilslutning? - Det foreligger det ikke. Vi har ikke villet spørre finnene om det, og de har selv gitt uttrykk for at de har så pass mange problemer med sin egen tilslutning til EFTA, som jo trådte i kraft nå 1. juli, at de helst vil vente og se. Det var flere som spurte om dette på den pressekonferansen som ble holdt etter møtet i London, og Maudling, som ledet den pressekonferansen, svarte da med å si at Finland jo ennå ikke var blitt medlem i EFTA og at vi visste at Finland hadde spesielle vanskeligheter, og videre at spørsmålet om en løsning for Finlands vedkommende var noe som man fikk ta opp på et tidspunkt og i en situasjon hvor finnene selv var innstillet på at spørsmålet ble tatt opp. Vi hadde på forhånd forberedt oss på hva vi skulle si til pressen hvis dette spørsmålet kom opp, hvilket vi var nokså sikre på.

Nordahl: Var det i London underhånden snakk om at britene allerede hadde festet seg ved en dato hvor de skulle avgi en slik erklæring om forhandlinger?

Statsråd Skaug: Det har lenge vært antydnet at denne erklæringen ville komme rett før Parlamentet ble oppløst, og det ville være i slutten av juli eller i

begynnelsen av august. Nå kommer de tre regjeringsmedlemmer som er på rundreise til Samveldelandene først tilbake omkring den 20. juli. Så må den britiske regjering drøfte hele situasjonen slik den da fortøner seg, og bestemme seg for hvorvidt den skal avgi en erklæring eller ikke, og hvis den da bestemmer seg for å avgi en erklæring i høst, altså før parlamentsferien, så vil EFTA-rådet måtte tre sammen på kort varsel for å behandle situasjonen. Det kan jo bli meget kort tid her. På det tidspunkt da de snakket om 27. juli, hadde man ikke regnet med at det skulle bli nødvendig å besøke alle Samveldelandene på så pass tidskrevende reiser som man senere har funnet det nødvendig. Man vet heller ikke i den nåværende situasjon hvorvidt Samveldelandene vil kreve en samveldekonferanse om saken. Det er mange som mener at de antagelig vil gjøre det, og hvis det er ett eller to eller tre Samveldeland som forlanger at man skal ha en samveldekonferanse, vil det sikkert måtte imøtekommes, og i så fall er dette med en erklæring før utgangen av juli måned ikke mulig, så vidt jeg kan forstå.

Ingvaldsen: Jeg har inntrykk av at detaljene begynner å bli hvirvlet opp nå omtrent på samme måte som da EFTA ble dannet. Men det var et spørsmål jeg gjerne ville stille. Det gjelder side 2 i dette notatet. Hvor går skillet mellom en rent økonomisk løsning og en politisk løsning? For meg står det slik at handelspolitisk må det vel bli en nokså stor belastning for Storbritannia å gå inn, og skal de i det hele tatt inn, må det være fordi at de politiske hensyn spiller så stor rolle - og etter hva det står her er jo USA av samme oppfatning. Det vil igjen si at hvis Storbritannia skal ha håp om en politisk løsning, må det bli helt og fullt medlem, og spørsmålet blir da hvordan det økonomisk kommer til å virke.

Forleden hadde jeg anledning til å høre litt fra forskjellige kanter og fra forskjellige land om hvordan Fellesmarkedet hadde virket hittil, og da ble det opplyst - og jeg har lyst til å få det bekreftet eller benektet - at hittil var virkningene når det gjaldt handelsforholdene mellom landene svært liten på de aller fleste områder. Den eneste unntagelse var kull- og stålområdet, hvor man hadde hatt en ganske betydelig virkning, som jeg hadde inntrykk av at de fleste var fornøyd med. Ellers hadde man høykonjunktur i alle land og hadde i grunnen ikke noe særlig å avgi til eksport. Så det ble altså sagt at tollreduksjonene hittil ikke hadde hatt noen utslag. Hvis det er tilfelle, og hvis denne høykonjunktur kommer til å fortsette en tid, så vil vel det sannsynligvis virke i samme retning.

Men det forekommer meg at det prinsipielle spørsmål her, det er jo nettopp om man vil være med i det politiske samarbeidet mellom De seks, og vil man det, må man være fullt medlem, og de unntagelser man kan gjøre når det gjelder handelspolitikken, må da innrettes etter det. Sannsynligvis oppnår man ikke så forferdelig meget på papiret, men det er vel heller ikke sikkert at det betyr så særlig meget i realiteten.

Når det gjaldt landbrukspolitikken, var det jo kommet svært lite i gang, og der hadde jeg inntrykk av at de forskjellige landene var - ja, like bekymret som vi. Det var nå ikke egentlig det området jeg spurte så meget om, og som de folkene

hadde særlig rede på, men det var tydelig at problemene er nokså alminnelige all over.

Jeg vil også gjerne høre hvordan man ser på det fra norsk side, om ikke det politiske kanskje kunne spille en nokså stor rolle hos oss.

Når det ble nevnt at svenskene ikke kunne godta en felles ytre handelspolitikk av hensyn til Sovjet, så høres det for meg svært søkt ut. Det er andre land som har meget større omsetning med Sovjet for tiden enn Sverige, og som utvikler den.

Statsråd Skaug: La meg begynne med det siste punktet, om Sveriges stilling når det gjelder den felles ytre handelspolitikk. De har laget virkelig en "case" ut av dette, og dette er deres standpunkt, som vi kan være enige eller uenige i. Jeg har for min del diskutert det nokså meget med handelsminister Gunnar Lange. Deres tese har hele tiden vært at Storbritannia etter deres mening ikke vil kunne godta Roma-avtalens bestemmelser om en felles ytre handelspolitikk, særlig av hensyn til Samveldelandene. Nå viste det seg imidlertid under dette møtet i London - og det var rett etter at Gunnar Lange hadde fremholdt dette synspunktet i debatten, nemlig at britene etter hans mening ikke kunne godta det - at man fra britisk side svarte at de ikke så noen særlige vanskeligheter på dette felt, fordi de ikke egentlig trodde det noen gang kom til å bli så meget suverenitetsoppgivelse at man kom frem til det som er målsettingen i Roma-avtalen på dette område. Man har på svensk side hele tiden argumentert med at de ikke kan godta den felles ytre handelspolitikk av den grunn at deres kvoteregulerte handel, særlig med Sovjet, men også de andre Øststatene, da ville komme til å bli underlagt de facto Kommisjonen i Bryssel. Det er nemlig slik at etter at overgangstiden er slutt skal Kommisjonen føre handelsforhandlingene for medlemslandene og legge opp forhandlingsopplegget. Alle land vil være representert i Kommisjonen, men hvis Kommisjonen er kommet frem til et opplegg, kan det bare omstyrtes av Ministerrådet med enstemmighet. Dette har svenskene for sin del sett som meget alvorlig, og sagt at det er en vesentlig anstøtssten for deres vedkommende. Dette opplegget som man finner det i Roma-avtalen, går naturligvis meget lenger enn de tilsvarende forpliktelser i EFTA-avtalen, men også EFTA-avtalen innebærer forpliktelser på dette område. Det er ganske klart at om Sverige plutselig skulle begynne å øke sine kvoter i samhandelen med Sovjet med store beløp og så reeksportere disse varene f.eks. til Norge, ville hele EFTA's opprinnelsesregelsystem komme i virksomhet, og de ville ikke kunne gjøre det uten videre.

Hvor meget det ellers ligger i dette med en felles ytre handelspolitikk, det vet man ikke i dag. Man vet ikke om man noen gang vil komme i den situasjon at Roma-avtalens bestemmelser på dette område blir fulgt til punkt og prikke. I dag er det jo ennå ikke gjennomført, og i parentes bemerket - i dag kunne vi gjerne se at det var litt mer felles ytre handelspolitikk blant De seks enn det er, i all fall for visse problemers vedkommende, som for eksempel den italienske og vesttyske import av russisk råolje som føres videre til oss som raffinerte produkter av henholdsvis italiensk og vest-tysk opprinnelse, selv om opprinnelsen egentlig er russisk råolje.

Når det gjelder handelen innen Fellesmarkedet, er det ikke tvil om at den har steget ganske kraftig i de senere år, men i hvilken utstrekning det skyldes tollreduksjonene og i hvilken utstrekning det skyldes den alminnelige økning i den økonomiske aktivitet, er det selvsagt noe vanskelig å si. Imidlertid er det vel rimelig å anta at tollreduksjonene spiller en viss rolle også i den henseende. Det vesentlige skulle jeg tro er det forhold at industriene innenfor Fellesmarkedets land diskonterer den utvikling som vil komme til å skje fremover etter hvert som tollnedbyggingen skrider frem og Fellesmarkedet blir etablert. De orienterer seg mer og mer til å handle med hverandre, noe som f.eks. det store antall av avtaler over landegrensene, alle sammenslutningene, filialdannelser osv., viser. Det er vel derfor meget i det som er blitt sagt fra forskjellig hold innenfor Fellesmarkedet, at næringslivets egen reorientering ligger langt foran gjennomføringen av avtalens bestemmelser, nettopp fordi at næringslivet i og med at dette er kommet i gang, begynner å innrette seg på den situasjon som vil foreligge om 5-6 år.

Hr. Ingvaldsen nevnte også spørsmålet om jordbruksproblemer i fellesmarkedslandene, og det er et spørsmål som langt fra er løst og som vel i disse dager skal opp til en diskusjon igjen i Ministerrådet. Det er en sak som skaper overmåte store vanskeligheter, fordi man på fransk side nå forlanger at det skal bli gjort noe med å gjennomføre avtalens bestemmelser på dette område. Det vil vel i praksis si at man skal gå i vei med å gjennomføre Mansholtplanen, og de ønsker nå absolutte forsikringer om dette, for på sin side å være villige til å godta en forsering av tollnedbyggingen og også en overgang til annen etappe i gjennomføringen av konvensjonen. På tysk side er man av innenrikspolitiske grunner svært imot dette, og den franske aksjon er jo i det vesentlige rettet mot Tyskland. Hva de der vil komme frem til, vil først de nærmeste dagene vise, men det er ikke usannsynlig at den tyske motstand mot å gi inn på det nåværende tidspunkt vil være så stor at franskmennene vil si for sin del at vel, da tar ikke vi den neste foreslåtte ekstraordinære tollnedsettelsen, og vi venter også med annen etappe inntil vi ser at det blir gjort noe på dette området. - Når man på tysk side er så sterkt imot å gjøre noe på det nåværende tidspunkt, har det også sin sammenheng med de valg som skal finne sted til høsten.

Hr. Ingvaldsen spurte så om den politiske side av dette. Vel - det er flere politiske sider av det for så vidt. Når de på svensk side sier at de vil ha en økonomisk ordning, så mener de da en ordning med tollreduksjoner, opphevelse av kvoter og visse andre økonomiske samarbeidstiltak, innenfor en eller annen institusjonell ramme, men med liten overføring av nasjonal suverenitet - i alle fall på papiret. Man kan tenke seg som en illustrasjon kanskje å si at OEEC og OECD nærmest er økonomiske samarbeidsorganisasjoner selv om selvsagt også et samarbeid i OEEC og OECD hvis det skal føre til noe, kan lede til situasjoner hvor man må finne seg i å gå med på ting som man kanskje helst ikke ville gjøre. Det institusjonelle set-up i henhold til Roma-avtalen, det forholdet at man vil få flertallsavgjørelser bygget på veiet stemmerett, er noe som man da på svensk side - og vi vil vel også bruke uttrykket på samme måte - kaller et mer politisk bestemt samarbeid, fordi forpliktelsene i det økonomiske samarbeidet går meget langt når

det gjelder å overdra nasjonal suverenitetsutøvelse. Her kan det være veldig mange avgrensninger, men man kan tenke seg disse to ytterpunktene.

Når det så imidlertid gjelder det politiske samarbeidet, er spørsmålet også: Hva er det seksmaktssamarbeidet skal føre fram til? I selve sin form er det en økonomisk samarbeidstraktat, men tanken hos mange av dem som har vært aktivt med i dette arbeidet, er at dette arbeidet til syvende og sist skal føre fram til en eller annen form for politisk statsdannelse i Europa. Og i den forstand er dette for så vidt en politisk utvikling. Ved siden av alt dette har man imidlertid det forhold at det slett ikke er sikkert at dette nærmere politiske samarbeidet i Europa vil skje i form av en slik forbundsstat som enkelte har ment. Tvert imot er det vel slik at utviklingen nå går mer og mer bort fra dette, og at man i stedet får et mer politisk og kanskje til dels utenrikspolitisk samarbeid ved siden av seksmaktsavtalen og Bryssel-institusjonene. Det er akkurat den utviklingen som f.eks. de Gaulle har gått sterkest inn for, og det er vel en slik linje hvor disse ting foregår parallelt, som også passer best for britenes vedkommende.

Jeg vet ikke om dette forsøket på en forklaring er noenlunde fyldestgjørende?

Ingvaldsen: For meg står det slik at spørsmålet om den nasjonale suverenitet mer er en formell affære. Jeg tror ikke det spiller noen særlig stor rolle i praksis, i all fall ikke ennå, selv om man kan si at når det gjelder det litt fjernere mål med hensyn til hvordan Europa skal se ut, vil det være avgjørende. Men jeg kan ikke si annet enn at jeg har hatt det inntrykk at USA ser det som sitt mål at man skal få et nokså sterkt sammentømmret Europa. USA ser jo Europa nærmest som en politisk enhet, og det er vel disse beveggrunnene som har drevet amerikanerne til å favorisere Fellesmarkedet. Er ikke det riktig?

Statsråd Skaug: Det stemmer.

Wikborg: Jeg vil gjerne komme litt tilbake til dette med timetabellen. Jeg forstår det slik at man i England ikke kan tenke seg å ta en prinsippbeslutning om å åpne forhandlinger på basis av Roma-avtalen, uten først å forelegge spørsmålet for Parlamentet, og når Parlamentet tar ferie 1. august, vil det si at man må vente til 1. oktober - jeg tror det er da det kommer sammen igjen. Da forenkles jo situasjonen betydelig for oss, for så vidt som det ikke blir spørsmål om å ta noe standpunkt her før det nye Storting trer sammen. Men jeg vil gjerne vite hvordan Regjeringen ser på saken. Dersom britene kommer med et prinsippvedtak nå i slutten av juli, ansees det da ønskelig eller nødvendig at Norge fatter et tilsvarende vedtak, for å komme i gang med forhandlingene så hurtig som mulig, og er det nødvendig å gjøre et slikt vedtak allerede før det nye Storting kan ta standpunkt til saken? Betyr det forholdsmessig så meget for oss å komme i takt med britene fra første stund av, eller vil disse forhandlingene kunne påregnes å trekke så lenge ut at om vi kommer et par måneder før eller senere, spiller det ikke noen rolle?

Statsråd Skaug: Jeg tror nok at man bør ta sikte på å komme med en erklæring på noenlunde samme tidspunkt som britene gjør det, for det akter de andre EFTA-landene å gjøre. Det vesentlige her er for så vidt hva en slik erklæring skal inneholde. Om disse erklæringene blir avgitt i slutten av denne måned, vil det ikke bli noen forhandlinger på lang tid. Britene har selv ikke tenkt seg muligheten av det. Britene regner med, så vidt vi kan forstå, å ha fortsatte drøftelser en tid og så begynne de egentlige forhandlinger senere på høsten en gang. Men det uklare i hele situasjonen er at britene fram til dags dato egentlig ikke har sagt noe bestemt om hva denne erklæringen skal inneholde. Så vidt vi har kunnet forstå av de ting som er blitt sagt, vil en slik erklæring - hvis de nå får Samveldelandene med seg - i det vesentlige være en erklæring om at de er villige til å ta opp forhandlinger på basis av Roma-traktatens artikler 2 og 3, uten å gå særlig mye lenger. Og det vesentlige i artiklene 2 og 3 er tollunionen, en felles ytre handelspolitikk og en felles jordbrukspolitikk. De vil gå inn for å forhandle om disse materielle realiteter, og når det gjelder en rekke andre ønsker som de måtte ha, er det spørsmål som de vil ta opp etter hvert. Her kommer det jo f.eks. opp spørsmål om sammensetningen av Kommisjonen, om hvor mange stemmer hvert enkelt land skal ha, særprotokoller for New Zealand og det ene med det andre - ting som de på det tidspunkt sannsynligvis ikke vil ta med i erklæringen, skjønt vi ikke med bestemthet vet noe om det.

Spørsmålet er så hva de andre EFTA-land vil si i sine erklæringer. Det vil bli holdt et EFTA-møte før britene avgir sin erklæring, hvor dette da må diskuteres. Vi har allerede i et norsk memorandum - som nevnt i det forrige møte i denne komite - antydnet at man på EFTA-basis, hvis alle landene var enige om det, kanskje kunne si at vi starter på basis av Roma-avtalens artikler 2 og 3 og åpner forhandlingene på dette prinsipielle grunnlaget, og så får vi under marsjen se hvordan selve forhandlingssituasjonen vil utvikle seg. Hvorvidt fullt medlemskap er det riktige eller hvorvidt en eller annen form for assosiering kan være bedre, er noe som først forhandlingene vil kunne bringe klarhet over.

Det er imidlertid høyst tvilsomt om EFTA-landene vil kunne samle seg om en slik erklæring som den vi har antydnet, idet så vidt vi skjønner Sveits og Østerrike ikke vil kunne ta opp forhandlinger på basis av Roma-traktatens artikler 2 og 3. De vil søke assosieringsformen, og dermed vil vi ved starten av disse forhandlingene få en to-delning av EFTA-landene.

Regjeringen har for sin del ennå ikke diskutert formen for den erklæring som vi i tilfelle skulle avgi. Hvis det kunne bli en felles EFTA-erklæring, ville vi helst se det, men om det ikke er mulig, ville jeg for min del tro at det riktige for oss ville være å si at vi er klare til å ta opp forhandlinger på basis av artiklene 2 og 3, men uten på det nåværende tidspunkt å kunne si noen ting om hvorvidt det kan bli spørsmål om fullt medlemskap eller om assosiering. Det er noe som vi da må se på under marsjen.

Vi holder nå på med å bearbeide dette. I løpet av neste uke regner vi med at Getz Wold-utvalgets innstilling med konklusjon skal kunne foreligge, og vi skal se igjennom de forskjellige protokoller som allerede foreligger til Roma-avtalen, for å se hva slags typer av problemer de andre landene har bedt om overgangsordninger

for. Men i denne etappe skulle jeg tro at det ikke vil bli tale om å innta standpunkter til realitetene ut over dette generelle, og at hele forhandlings situasjonen og hva vi skal forhandle nærmere om, er noe som vi må komme tilbake til Stortinget med, enten det nå blir i september eller oktober. Det kan selvfølgelig meget vel bli i september - det skal man ikke utelukke.

Wikborg: Det er jo sagt ganske tydelig både fra fransk og tysk side at man ikke er interessert i forhandlinger på annen basis enn Roma-traktatens, så det er vel nødvendig allerede i prinsipperklæringen å si at man slutter seg til den. Hvis det er så at det allerede i denne utgangsstilling er noen av landene som ikke kan være med, er jo splittelsen et faktum fra og med det øyeblikk, og da er saken kanskje så vidt viktig at den burde forelegges Stortinget allerede på det tidlige stadium. Hvis det ble enstemmighet innenfor EFTA om en og samme erklæring, måtte vel Regjeringen kunne avgi en slik erklæring uten å forelegge den for Stortinget - etter den debatten vi hadde. Men det er nettopp dette at veiene kan komme til å skilles på det tidspunktet som gjør det så vanskelig.

Statsråd Skaug: Hvis det er så at hverken Sveits eller Østerrike under noen omstendighet kan godta prinsippet om en tollunion og en felles ytre handelspolitikk, da vil man splittes på det grunnlaget - ikke på alle de andre institusjonelle bestemmelsene om disse tingene, men på det rent faktiske forholdet der. Som sagt har ikke Regjeringen drøftet dette, men jeg ville tro at vi burde kunne si at vi kan ta opp forhandlinger på basis av artiklene 2 og 3 uten dermed å binde oss til noen endelig løsning, og uten på det tidspunkt å antyde hvilke spesielle arrangementer vi måtte ønske å ha for spesielle områder. Det er noe som hører forhandlingene til, det hører ikke hjemme i denne erklæringen. I og med at vi tilkjennegir et slikt opplegg - og det kan jo sies i erklæringen - innebærer ikke det at vi i detalj sier at vi godtar Roma-avtalens forskjellige institusjonelle bestemmelser, for dette med en felles tolltariff og en felles ytre handelspolitikk kan man meget vel få til uten å gi seg inn i hele systemet for øvrig. Det kan lede enten til medlemskap eller det kan lede til assosiering.

Utenriksminister Lange: Det er vel ett problem som må være avklart før slike eventuelle erklæringer med fordel kan avgis. Etter Roma-traktatens bestemmelser er forhandlingsorganene forskjellige alt etter som man tar sikte på medlemskap eller assosiering. Hvis det skal forhandles om medlemskap, forhandles det med medlemslandenes regjeringer og hvis det forhandles om assosiering, forhandles det med Kommissjonen i Bryssel. Det måtte være en forutsetning for at vi kunne avgi en slik erklæring, at det var brakt på det rene at en slik erklæring var tilstrekkelig til at vi kan forhandle med medlemslandenes regjeringer, og at det så under marsjen fikk vise seg om vanskelighetene var så store at vi måtte falle tilbake på assosieringsalternativet, og i så fall begynne med en ny forhandlingsrunde med en annen forhandlingspartner, nemlig Kommissjonen.

Statsråd Skaug: Men samtidig er det øyensynlig slik at det i øyeblikket slett ikke er klarlagt, hverken fra Storbritannias side eller fra De seks' side, hvordan disse forhandlingene overhodet skal føres. Roma-traktatens art. 237 og 238 tar sikte på en helt annen situasjon, nemlig at det kommer ett land og søker om å komme med - de tar overhodet ikke sikte på den situasjon da det er spørsmål om at alle disse landene samtidig vil komme til en ordning, slik at De seks kan seg imellom - og dette er blitt antydnet fra forskjellig hold - bestemme seg for et annet forhandlingsapparat.

Borten: Jeg har også vært inne på dette før, og jeg synes det var et meget vesentlig punkt utenriksministeren var inne på nå. Ifølge ordlyden i artiklene 237 og 238 er det vel bare én form som kan komme på tale hvis en vil assosieres i fellesskapet. En kan vel ikke forhandle på multilateral basis for å nå fram til medlemskap, hvis en skal tolke traktatens ordlyd i dag.

Statsråd Skaug: Poenget er nettopp dette at traktatens ordlyd i art. 237 og 238 tar sikte på helt andre situasjoner enn den som foreligger. Derfor er det et spørsmål om en ikke da, for å forenkle hele forhandlingsprosedyren, må finne fram til et annet maskineri.

Formannen: Man må også kunne si at formelle forhandlinger sannsynligvis først vil bli opptatt etter at man har hatt en lignende kontakt som den britene har hatt i over et år nå, og under denne kontakten vil det vise seg i hvilken retning det bærer.

Ingvaldsen: Det forekommer meg at EFTA-landene nå igjen begynner å gå denne ringgangen som vi gjorde tidligere. Så vidt jeg har forstått det, har utgangspunktet for seksmaktsstatene vært at de har sagt at nå går vi prinsipielt sammen og danner et økonomisk fellesskap, og så lager vi innholdet etterpå, og jeg har et bestemt inntrykk av at de ikke har firt en tomme på det. Hvis noen vil inn nå, må de slutte seg til på samme premisser som de andre. Hvis man f.eks. ønsker å diskutere landbruksproblemene, får man gjøre det under de forhandlinger som alle skal ha om jordbruksavtalen. Jeg kan ikke skjønne annet enn at det å begynne å snakke om forbehold og betingelser for jordbruket før de andre er begynt, må være helt livsfjernt.

Borten: Så vidt jeg skjønner formannen, må den kontakten han nevner, først avklare om Fellesmarkedet er villig til å finne fram til et nytt maskineri forhandlingsteknisk, før det kan avgis noen erklæring. Er ikke det riktig oppfattet?

Statsråd Skaug: Det pressekommunikéet som er delt om her, er i seg selv en erklæring - og en nokså klar erklæring - om EFTA-landenes synspunkter i den nåværende situasjon. Det er pekt på at de enkelte EFTA-land har forskjellige problemer - noen kan gå nokså langt og andre noe kortere. Jeg skulle anta at dette er et dokument som er redigert med sikte på at fellesmarkedslandene skal studere det -

og det gjør de ganske sikkert - og på forskjellige måter vil det nok komme en reaksjon på dette kommunikeet. Men jeg har ikke sett noen reaksjon på det ennå.

De erklæringer som eventuelt skal avgis i slutten av juli, kommer muligens til å få den form at man spesifiserer ytterligere forskjellen i forhandlingsopplegg for de forskjellige EFTA-land, slik som det fremgår av dette dokumentet, og sier at på den og den måten kan vi tenke oss å drive disse forhandlingene.

Utenriksminister Lange: Situasjonen har vel inntil EFTA-møtet i London, vært den at man i EFTA har tenkt seg en eller annen form for fellesforhandling, eller hvis det ikke går, parallellforhandlinger, mens man hele tiden fra De seks' side, først og fremst fra kommisjonens, men også fra de viktigste medlemslands regjeringers side, er blitt møtt med at nei, det passer ikke inn i Roma-traktatens system - vi vil ikke forhandle med EFTA, vi vil forhandle med hvert enkelt av EFTA's medlemsland hvis de gir til kjenne at de ønsker å forhandle seg fram til medlemskap. Men det som har vært EFTA's formål med møtet i London, har vært det kommunikeet, som jo utgjør en erklæring, som ble resultatet av møtet. Det er nettopp for å gi til kjenne at vi ikke synes De seks' holdning er rimelig. Hvis de vil ha et resultat, må de bekvemme seg til å være litt mer elastiske enn de hittil har gitt til kjenne, når det gjelder forhandlingsform og forhandlingsmaskineri. Vi vet ennå ikke om denne hensikten med London-møtet vil bli oppnådd. Jeg vet at i Stockholm var oppfatningen så sent som fredag den, at for det første vil det kreve betydelig tid å avklare situasjonen både i denne henseende og i andre. Derfor kommer det ikke noen regjeringserklæring i Storbritannia i slutten av juli, og dessuten har de nærmest gjort seg opp den mening at når det kommer til stykket, blir det ikke noe av britisk medlemskap i det hele tatt. Men dette kan selvfølgelig være farget av deres egne ønsker i så henseende, akkurat som den danske meddelelsen om at de regner med at det kommer en erklæring den 27. juli, er farget av deres ønske om at det skal komme en slik erklæring.

Borten: Jeg vil spørre videre - og da på bakgrunn av det inntrykk jeg har fått av det interessante notatet vi har fått omdelt (Det som Engen satte opp etter sitt besøk i London) - om man på regjeringshold har noen formening om hvor Amerika vil sette inn sitt "press" for å bruke det uttrykket i denne relasjon, for å få det hele til å gli på den måten som utenriksministeren har vært inne på?

Statsråd Skaug: Nei, det er det veldig vanskelig å si noe om. Vi har tidligere her i komiteen - jeg tror det var i forrige møte - nevnt den nokså uheldige intervensjon fra amerikansk side angående selve forhandlingsopplegget som vi hadde i mai måned. Etter det har amerikanerne øyensynlig vært nokså forsiktige med å forsøke å påvirke noen i det hele tatt. Om man kan få amerikanerne til å utøve en viss modererende innflytelse på de Gaulle - det er utelukkende de Gaulle det til syvende og sist står på, skulle jeg tro - når det gjelder selve forhandlingsformen, det vet vi ikke. Det er noe som britene er fullt oppmerksomme på ønskeligheten av, men om det kan bli til noe, er en annen sak.

Ingvaldsen: Jeg har lyst til å si litt til når det gjelder den nåværende situasjon. Jeg er alvorlig redd for at man holder på å kjøre seg fast i en slags ønsketenkning. Jeg kan ikke se at det er mulig gjennom EFTA å føre forhandlinger med seksmaktsstatene om unntaks- og ekstrabestemmelser for de enkelte land på områder hvor seksmaktsstatene ennå ikke er kommet fram til en ordning, og det er jo disse områder man snakker om. Det eneste jeg kan forstå kan føre fram der, er at man så hurtig som mulig, kan man si, meldte seg inn prinsipielt, og så var med på utarbeidelsen av f.eks. jordbrukspolitikken, med alle de unntakelser det vil bli for så å si hvert eneste land. Men det forekommer meg at EFTA nå holder på å bli en klamp om foten for de land som er interessert i å komme med, og at det er blitt et påskudd for de land som ikke vil være med. Man skal heller ikke glemme at EFTA ble dannet som et direkte mottrekk mot Fellesmarkedet.

Jeg forstår i det hele tatt ikke dette ønskemålet at man skal få lov til å føre felles forhandlinger om unntakelser, og så etterpå velge om man vil gå med eller ikke. Jeg kan ikke se at det er mulig å gjennomføre slike forhandlinger.

Statsråd Skaug: Jeg tror det er en misforståelse her. Det er ingen som har ment at EFTA skal føre disse forhandlingene. Det vi hele tiden har forsøkt å oppnå, er et visst minimum på det økonomiske område hvor alle EFTA-landene kunne komme med. Det har vi sett som en fordel. Det ville da være avhengig av om alle EFTA-landene kunne godta artiklene 2 og 3 i Roma-avtalen som inneholder de prinsipielle målsetninger for det samarbeidet. Det vesentlige er der tollunionen, den felles ytre handelspolitikk og en felles jordbrukspolitik. Det kan nemlig meget vel tenkes den situasjon at man for de tre områdenes vedkommende kunne få en felleseuropeisk ordning, uten at derfor de land som i denne forbindelse kaller seg "nøytrale" godtar alle Roma-traktatens bestemmelser og alle dens utforminger. Det måtte da for disse lands vedkommende skje gjennom en form for assosiering.

Nå viste det seg imidlertid i London, hvor dette da ble diskutert, at i all fall Østerrike og Sveits sa at de ikke ville kunne godta en tollunion. Dermed er Østerrike og Sveits - hvis de ikke endrer sin innstilling - allerede i den situasjon at de må forhandle for seg. På svensk side har man antydnet at Sverige kan tenke seg muligheten av å starte forhandlingene på Roma-avtalens grunnlag, altså på artiklene 2 og 3, men det må være en klar forutsetning, sier man fra svensk side, at man ikke dermed binder seg til å godta noe forhandlingsresultat. Det gjør jo for så vidt ingen. Hvordan man på svensk side egentlig har tenkt seg dette forhandlingsmessig, har man ikke gått nærmere inn på.

Det spørsmål som hr. Ingvaldsen nevnte, med hensyn til særordningsprotokoller for de enkelte lands vedkommende, vil i alle tilfelle bli noe som hvert enkelt land vil måtte forhandle om. Det kan jo tenkes at det kan være visse spørsmål hvor vi har identiske interesser, men det er ennå ikke klarlagt hvorvidt og i hvilken utstrekning det vil kunne være tilfelle.

Formannen: Er det flere merknader? - Hvis ikke, vil kanskje handelsministeren gå videre med sin redegjørelse.

Statsråd Skaug: Denne diskusjonen har i høy grad også dreiet seg om det som står nevnt i dette notatet om forhandlingssituasjonen. Jeg tror kanskje ikke det er nødvendig å gå gjennom det notatet i detaljer her. Men kanskje vi kunne se på avsnitt VII på side 5, hvor det står enkelte betraktninger om Norges stilling. Det er bare rent foreløpige analyser, står det:

"Dersom det ikke lykkes EFTA-landene i tide å finne fram til et felles opplegg for forhandlingene eller i det minste et felles grunnlag for å innlede forhandlinger med CEE, vil en risikere en splittelse allerede fra starten av som kan få alvorlige følger for EFTA-samarbeidet.

Dersom det franske syn om at bare de land som søker tilslutning kan forhandle sammen, vinner gehør, vil det også formelt splitte EFTA-landene i forholdet til De seks. Derved minskes mulighetene for nært samarbeid og gjensidig støtte mellom EFTA-landene i forhandlingene med De seks.

Mot denne bakgrunn kan Norge risikere i løpet av relativt kort tid å bli stillet overfor valget mellom å søke tilslutning til Roma-traktaten eller assosiering med det utvidede CEE-samarbeid. En vet ikke i hvilken utstrekning det vil kunne lykkes å oppnå særordninger for å ta vare på særlig vanskelige nasjonale problemer. Dette kan bli et forhandlingsspørsmål. En vet heller ikke hva assosieringsalternativet vil kunne føre til. Ved assosieringsforhandlinger vil en imidlertid vanskelig kunne få utnyttet Storbritannias forhandlingsstyrke. Eventuell svensk støtte vil neppe oppveie dette. Ved assosiering vil en videre neppe kunne påregne tollfrihet for viktige norske eksportprodukter som enkelte treforedlingsprodukter, aluminium, ferrolegeringer og fisk. Dette vil kunne gjelde både overfor de nåværende CEE-medlemmer og Storbritannia og Danmark (dersom vi mister EFTA-preferansene)." - hvilket vi antakelig gjør - "En kjenner heller ikke til om assosieringsalternativet vil kunne innebære noen begrensning av de økonomiske forpliktelser i samarbeidet.

Som før nevnt, reiser de institusjonelle ordninger i Roma-traktaten problemer for de nøytrale land." -

Her burde "nøytrale" ha stått i anførselstegn. I denne henseende kan mange av oss være nøytrale antakelig.

"En assosiering på dette grunnlag vil kunne føre til minsket deltakelse i fellesinstitusjonene og følgelig mindre innflytelse i utformingen av Felleskapets politikk på de enkelte områder."

Dette er en kort antydning av de problemstillinger som vi da for så vidt står oppe i, og hvor situasjonen langt fra er avklart.

Jeg kan kanskje få nevne i denne sammenheng at på et møte vi hadde i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid i forrige uke, ble det fra næringsorganisasjonenes side - de uttalte seg omtrent alle sammen - avgitt uttalelser som var meget positive når det gjaldt norsk tilslutning til Fellesmarkedet i form av

et medlemskap. Jeg skylder imidlertid å legge til at i enkelte uttalelser vi har fått fra visse bransjeorganisasjoner i Industriforbundet, forlanges det at vi skal ta opp til forhandling så mange særproblemer, at det ville være fullstendig umulig å si at vi slutter oss til Fellesmarkedet, og så komme med side opp og side ned med ting som skal være annerledes. Det er klart at det er ikke noen mulighet for at det kan føre fram.

Det vi nå er i ferd med, er å bearbeide hele dette problemkompleks i lys av situasjonen i London. Og som jeg nevnte vil Getz Wold-utvalget antakelig i løpet av neste uke være ferdig med sitt arbeid og komme med sin konklusjon og anbefaling, og den vil da bli drøftet på vanlig måte. Om det skulle bli et møte i slutten av juli, og hvis situasjonen da er slik at vi på det tidspunkt sannsynligvis vil måtte avgi en vidtgående erklæring - det vil si at vi ikke kan holde den i en litt ullen form - så vil vi måtte be denne komite komme sammen igjen til et møte.

Watnebryn: Jeg går ut fra at komiteen blir holdt underrettet om det videre arbeid som Regjeringen sikkert må ha med denne sak, og om de overveielser som Regjeringen måtte komme fram til.

Statsråd Skaug: Kunne jeg i denne sammenheng spørre om komiteen vil ønske sendt til sine hjemadresser Getz Wold-utvalgets uttalelse, som vi altså regner med skal foreligge i neste uke?

Formannen: Vi bruker den metode at vi sender rekommandert til de adresser som representantene har oppgitt til Stortingets kontor.

Statsråd Skaug: Hvis det ikke er flere som ønsker å uttale seg om forhandlingssituasjonen, vil jeg få ta opp akselerasjonsproblemet, som jeg må si bekymrer oss i nokså sterk grad etter det som skjedde i London.

Vi har ved tidligere anledninger redegjort for problemstillingen her i komiteen, og som jeg nevnte under det forrige møte, regnet vi da med at det ville bli fattet et vedtak i London om en ytterligere akselerasjon på 10 pst. fra 1. januar 1962. Det ville da ha vært den 10 pst. reduksjon som etter den opprinnelige timetabell skulle ha vært tatt 1. juli 1963, altså 18 måneder før den egentlige plan. Vår stilling er den at vi har ikke hatt noen særlig tro på at det ville være riktig å gå til denne akselerasjon. Vi har ikke vært overbevist av de argumenter som har vært anført til fordel for det. Fordi vi ikke var ferdig til å ta den, var vi for så vidt forberedt på å bli stående alene i London, idet vi regnet med at alle de andre land ville godta en sånn akselerering. Vi hadde da sagt fra at vi var villige til å godta en uttalelse fra møtet, som gikk ut på at den norske regjering for sitt vedkommende ville overveie om den kunne gå til tilsvarende skritt. Dette er noe som ikke skal skje før 1. januar, slik at det for så vidt er tid til det.

Nå viste det seg imidlertid at denne saken fikk et helt annet forløp, og jeg tror i og for seg at det var uheldig. Resultatet var at spørsmålet ble utsatt til det neste møte, som da eventuelt kan bli et møte i slutten av juli. Jeg tror det var uheldig at

man ikke kom fram til en løsning nå, av den grunn at det har vært så forferdelig mye skriverier i avisene om at EFTA-landene ville fatte et slikt vedtak.

Årsaken til at det gikk som det gikk, var først og fremst den danske motstand, at de danske betingelser ble utformet mye hardere, mye mer bestemt i London enn tilfellet hadde vært på embetsmannsmøtene i Genève, hvor saken ble diskutert. Der hadde man også fra dansk side sagt at man ville gi sin tilslutning til dette under forutsetning av at det i løpet av inneværende år ble gjort noe virkelig positivt med å få til en lettelse i omsetningen av jordbruksvarer. De fleste hadde vel betraktet det som på den måten ble sagt fra dansk side, som et uttrykk for et ønske som ville medføre et visst press, men man hadde ikke regnet med at dette skulle bli formulert som en absolutt betingelse, som det ble i London.

Det viste seg at det som hadde skjedd, var for det første at man på dansk side hadde rettet nye bilaterale krav til Sverige, Storbritannia og Sveits, om ytterligere lettelse for avsetningen av danske jordbruksvarer i disse tre landene, som en forutsetning for å kunne gå med på et prinsippvedtak om ytterligere akselerering for industrivarene. Hva disse kravene i detalj går ut på, kjenner vi ikke til, men det viste seg under diskusjonene i London at britene for sin del sa at de hadde ikke fått studert dette i detaljer, men anså det som helt usannsynlig at de ville kunne gå med på de danske krav, og de kunne ikke stille i utsikt noen positiv innstilling til disse kravene. Dette er noe som kan henge sammen med de problemer som Storbritannia har i forbindelse med New Zealands stilling f.eks.

Svenskene var også ytterst negative til disse nye danske bilaterale krav, og Sveits sa også at man hadde vanskelig ved å godta dem, men ville se på det.

Situasjonen var i det hele tatt den at man, når det gjaldt disse bilaterale krav, ikke kunne stille danskene i utsikt at de ville få noen ting, og på dansk side hevdet man da at man ikke kunne ta en akselerering hvis man ikke fikk disse innrømmelsene.

I denne situasjon kom Portugal i vanskeligheter. Fra portugisisk side ble det sagt at man hadde kunnet godta vedtaket, men bare under forutsetning av at Norge var det eneste land som ikke positivt gikk inn for det. Hvis det nå ble andre som satte betingelser av den art som Danmark hadde satt for sin godtakelse - betingelser som sannsynligvis ikke kunne godtas, slik at Danmark i stedet for å være *for* ville komme til å være *imot* - ja, da måtte Portugal med sine jordbruksinteresser også ta et forbehold.

Da blir det tre land.

Man sier da fra østerriksk side at da er de kommet i en helt håpløs situasjon, de klarer ikke å få dette til, hvis det allerede er tre land som på denne måten ikke kan godta vedtaket.

Da blir det fire land.

Videre var det spørsmålet om Storbritannia, Sverige og Sveits, som hele tiden har ivret mest for denne akselereringen, allikevel skulle godta å gjøre det. Vi har en bestemmelse i EFTA-avtalen som klart tar sikte på en slik situasjon, og derfor behøvde det i og for seg ikke - det syntes vi, og det sa vi - være så betenkelig at tre land sa at nå gikk de til dette skritt å foreta en ytterligere tollreduksjon, mens vi

andre tenkte nærmere over det. Det er full dekning for det i avtalen, som forutser en slik mulighet. På den annen side var både britene og svenskene meget betenkte ved å skulle offentliggjøre et vedtak av denne art. Man ble da i stedet enige om å utsette saken til neste møte, og i mellomtiden vil det vel finne sted direkte samtaler med danskene.

Våre vanskeligheter kommer ikke inn her, men de kommer inn i forbindelse med den multilaterale del av de danske kravene. Der er det to varer som nå regnes som jordbruksvarer, og som danskene har bedt om at vi fører over til industrivarelisten, slik at disse varene blir gjenstand for den samme tollavtrappingen som de andre industrivarene. Den ene av disse varene har vi ingen vanskeligheter med. Det er pektin, det er det ikke noe problem med. Den andre er iskrem, og det er en veldig vanskelig sak. I dag er situasjonen den at sjokoladeiskrem, som kan være enten iskrem iblandet sjokolade eller iskrem med sjokoladetrekk, i henhold til EFTA-avtalen er industrivare og gjenstand for tollreduksjon. Fra jordbruksnæringen her i Norge har det vært reist krav om at vi skal få forandret det og få ført denne iskrem tilbake til å være landbruksvare, men det går ikke. Nå har man imidlertid på dansk side satt som forutsetning for å godta akselerering at andre former for iskrem også blir overført til industrivaregruppen. Dette viste det seg at britene og svenskene og de andre var villige til å godta. Med det som har foregått med disse varene tidligere her, kommer dette for oss til å skape store vanskeligheter, fordi man på jordbrukshold i Norge er meget sterkt imot en slik ordning.

Om nå det skulle skje at man før det neste møtet finner en ordning med danskene ved at de andre landene erklærer seg enige og tar iskrem over på industrivaregruppen, og så gir Danmark et eller annet - jeg vet ikke hva - slik at de får Danmark til å godta akselerering, så kan vi være i den situasjon på neste statsrådsmøte at vi sier: Noen akselerering tar vi ikke, men vi skal gjerne være villige til å overveie det - og så videre at vi ikke kan godta at iskrem blir overført til industrivaregruppen, i all fall ikke for vårt vedkommende. - Etter reglene måtte vi da eventuelt nedlegge veto mot det, og da er en norsk statsråd i en helt håpløs situasjon.

Jeg vet ikke hvordan vi skal komme ut av dette, og vi vil i tilfelle antakelig bli sett på som ikke noe særlig positive når det gjelder dette samarbeidet. Vi har tatt saken opp med Landbruksdepartementet, som jo i første rekke håndterer dette, og vi håper at det vil være mulig å finne en løsning. Det ville være interessant hvis det overhodet er mulig, å høre hva man i denne komite mener om en slik situasjon og en slik problemstilling.

Løbak: Er det opprettet noen bilateral avtale med Danmark enda, eller er de forhandlingene ikke slutført?

Statsråd Skaug: Vi har ingen avtale med Danmark.

Løbak: Jeg kan godt tenke meg at svenskenes standpunkt er at de vil ha de fordeler som de har gjennom de bilaterale avtaler med Danmark. Mer vil jeg ikke si om den saken.

Statsråd Skaug: Det har ikke noe med iskrem å gjøre.

Løbak: Det står i notatet her:

"Man hadde fra svensk side gitt betydelige innrømmelser i de bilaterale avtaler med Danmark men disse var gitt for å få Danmark med inn i EFTA."

Det er klart at det er gitt innrømmelser, og svenskene har betydelige fordeler av de bilaterale avtaler allerede.

Statsråd Skaug: Har svenskene fordeler?

Løbak: Det er vel ikke tvil om at svenskene har betydelige fordeler av de bilaterale avtaler mellom Danmark og Sverige.

Nordahl: Det er bare et spørsmål til handelsministeren. Er det fordi danskene vil eksportere iskrem til Norge at danskene vil ha iskrem over til industrivarer og dermed tollavtrapping? Er det det som er grunnen.

Statsråd Skaug: Ja.

Nordahl: Er det noen import av iskrem fra andre land til Norge nå?

Statsråd Skaug: Nei.

Watnebryn: Hvor store beløp kan det dreie seg om?

Formannen: Jeg har tegnet meg selv. Jeg vil reise spørsmålet om man ikke i alle tilfelle kunne forbedre vår posisjon ved eventuelt å gå med på denne tollavtrapping. Etter hva vi behandlet sist, må jeg si dette er ganske merkelig. Vi ikke bare overveier, men jeg kan vel si overveier positivt å gå inn i Fellesmarkedet med alt hva det betyr, og så skulle vi ikke kunne ta denne avtrappingen, som vel i realiteten ikke kan bety så forferdelig mye. Det har jo vist seg at de første tollreduksjoner på langt nær hadde den virkning som man var redd for at de skulle ha.

Statsråd Skaug: Jeg kan i denne forbindelse nevne at i Fellesmarkedet regnes iskrem som industrivarer, så tollnedskjæringen vil komme også for iskrem, hvis vi blir medlem. Vi har tatt 20 pst. nedsettelse av toll for sjokoladeiskrem fra 1. juli i fjor. Der var tollsatsen 1 krone pr. kilo. Den er nå fra 1. juli i år nede i 70 øre. Nedskjæringen til 80 øre, som vi har hatt nå ett år, har ikke hatt noen konsekvenser, og det har ikke blitt noen import på grunn av denne nedskjæringen. For annen iskrem er tollsatsen 30 pst., så det er altså nå spørsmål om å redusere

denne tollsats med i alt 30 pst., altså til 21 pst., og videre til null etter tollavtrappingsreglene. Vi vil i all fall få det hvis vi går inn i Fellesmarkedet.

Løbak: Det måtte være rimelig at man fikk Landbruksdepartementets reaksjon på dette problem, som har vært nokså vanskelig og som jeg forstår fortsatt er det. Jeg forstår at Landbruksdepartementet behandler saken, og det må vel en gang sluttbehandle den. For mitt vedkommende ville jeg gjerne høre hvordan Landbruksdepartementet ser på spørsmålet i dagens situasjon, i forhold til de øvrige problemer som knytter seg til dette.

Røiseland: Fekk vi ikkje eit nordisk kontaktutval med representantar frå regjeringane og frå organisasjonar? Er det kome i sving? Det var nokså naturleg at det utvalet hadde sett på spørsmålet om iskremen.

Statsråd Skaug: Det har visstnok vært et møte. Men dette er fremsatt som et krav fra dansk side som alle andre EFTA-land er villige til å godta, og på dansk hold kommer man sikkert ikke til å trekke det kravet tilbake.

Wikborg: Jeg skjønner det må være den norske industri som er engstelig for tollavtrappingen. Jeg vet ikke hvor avgjørende grunner man der kan ha for sitt standpunkt, men jeg er for min del tilbøyelig til å være enig med formannen i det han sa, at det er høyst uheldig også av hensyn til vår forhandlingsposisjon overfor De seks. Hvis vi har vanskeligheter på et sånt punkt som dette, vil vi vel bli sett på med en viss skepsis av disse. Når våre seks partnere i EFTA kan gå inn for det, mener jeg vi må gjøre hva vi kan for å følge dem i dette. Men det er naturligvis mulig at det vil være så vesentlige vanskeligheter at vi ikke kan gjøre det, det er så. Da synes jeg nok det fortoner seg noe vanskelig for oss i det hele tatt å gå inn i det meget mer omfattende som er Fellesmarkedet. Jeg ville derfor tro at man måtte forsøke å overbevise industriens folk om at det er avgjørende og vektige grunner for at man tar dette nå.

Watnebryn: Jeg er enig med formannen og for så vidt med hr. Wikborg i problemstillingen. Vi kan, så vidt jeg skjønner, ikke stille vår handelsminister i den situasjon at han må si nei, hvis de andre aksepterer. De vanskeligheter som skapes, kan da ikke være så store at de står i noe rimelig forhold til det sterke behov vi har for å ha et fellesskap så langt det rekker.

Borten: Har handelsministeren rede på hvor store muligheter danskene har for å eksportere til de øvrige land, når de setter så mye inn på denne overføringen av de to vareslagene?

Statsråd Skaug: Det er umulig for oss å kunne si med sikkerhet hvorvidt industriens argumenter her er virkelig gode og viktige argumenter. Naturligvis vil industrien helst unngå dette. Men at vi med de forhold som foreligger, og

transportproblemet og kostnadene med transporten skulle risikere en drastisk import fra Danmark av iskrem, må jeg si jeg har vanskelig for å forstå.

Formannen: Får jeg lov å føye til at dette må man vel faktisk på en eller annen måte kunne beregne i penger, og spørsmålet er da om beløpet er så stort at vi skal kjøre landet ut i den meget vanskelige politiske situasjon som det kommer til å stå i under et eventuelt møte i London, ved å opprettholde det standpunkt at en nedlegger veto mot overføring av iskrem, og dessuten si at vi stiller oss meget skeptisk til en akselerasjon av tollsatsene.

Borten: Jeg vil gjerne bemerke at det var en liknende problemstilling da vi laget EFTA, med den konsesjon som måtte gis til en del av vår industri i form av at en gikk ned raskere enn forutsatt med tollene på et par-tre produkter som er råvarer for vår sjokoladeindustri, og da oppsto det etterpå en viss meningsskilnad om hva som var forutsetningen, idet noen mente at hvis det måtte skje slike ting i landets interesse, skulle også "det store fellesskap" bære ulempene så langt det var mulig å gjennomføre. Nå ble jo ikke det slik, og det kunne da ha en viss prinsipiell interesse å få det avklart nå, når en er oppe i samme problemstilling igjen, slik at en i all fall så langt gjørlig var enig om en måte å tackle det på, så det ikke oppstår liknende divergenser i oppfatningen av hva som har vært forutsetningen.

Nåværende kollega Løbak var jo den som foredro de problemene som statsråd den gangen, og han kjenner jo til at det var uenighet om hva som var ment. Når jeg bringer saken fram, er det for å få det avklart, da med henblikk på at spørsmålet kunne løses på en slik måte som formannen var inne på, at det måtte gå an å beregne i penger hva det betyr på den måten.

Statsråd Skaug: Det er ikke så helt enkelt, for ingen kan i dag regne ut i penger hva en eventuell importøkning fra Danmark av iskrem om fire-fem år måtte beløpe seg til. Man måtte i tilfelle sette som prinsipp at det skulle ytes en slags erstatning etterskuddsvis for hvert kilo iskrem som var blitt importert. Da ville vi komme til å slå inn på et prinsipp der selvsagt andre industrier ville si for sitt vedkommende at skal det være slik for den ene industrien, får vi også ha det for andre.

Man går ikke inn i disse markedsdannelser, hverken EFTA eller en større europeisk markedsdannelse, uten at det skjer visse strukturelle endringer i næringslivet. Og en ordning med erstatning til en enkelt industri reiser en problemstilling som det er nesten ganske umulig å komme noen vei med.

Borten: Jeg er klar over at det er vanskelige problemer som reiser seg. Den tilpassingen som må skje ved at man får en mer rasjonell arbeidsdeling i Europa, kommer til å slå ut mer og mindre hårdt. Enkelte vil ha fordel av den, og andre vil ha store ulemper, men jeg kan ikke se at det er riktig at de som får en opplagt ulempe skal bære omkostningene alene, og det er det jeg vil gi uttrykk for. Så vidt

jeg kan skjønne var det et noe lignende syn hr. Løbak hevdet da han som statsråd la fram disse problemene under dannelsen av EFTA-sammenslutningen.

Ellers vil jeg tilføye at det er vel slett ikke nødvendig å fikser et hypotetisk tap eller en hypotetisk ulempe på forhånd. Det er jo meget lett å ha en løpende ordning, som vi har for mange andre forhold.

Statsråd Skaug: Men da kan man vel neppe gjøre det bare for denne industrien, man må gjøre det for alle industrier.

Røiseland: Handelsministeren tala om industri i samband med denne isen, og det er jo så at det er industri, men det er ikkje fyrst og fremst eit industrispørsmål, fyrst og fremst er det sjølv sagt eit jordbruksspørsmål, og jordbruket skal reint prinsipielt stå i ei særstilling også i Fellesmarkedet. At danskane no vil overføre vara til industriprodukt er så si sak, men mitt inntrykk er at det er ikkje noko så lite spørsmål for jordbruket, for det har jo faktisk vore ei samfunnsgagnleg gjerning i dei siste åra å ete is, jo meir, jo betre. Det er den sikreste måten til å få brukt den "fløytetoppen" om sommaren som vi må ha for å halde mjølkeproduksjonen om vinteren. Dersom den skal forsvinne fordi vi ikkje har marknaden for is, synest eg det blir nokså gåtefullt kva det skal ende med. For at danskane vil kome til å sende is til ein god del av landet hvis det blir fri import og tollfritt, er det ikkje nokon som helst tvil om. Så eg kan innerleg godt skjønne at det er, som handelsministeren sa, eit delikat problem, og at det krevst noko meir enn is for å svare nei, det kan eg også godt skjønne.

Ingvaldsen: Når det gjelder den forserte tollavtrapping, så har den vært diskutert her tidligere, og jeg har da uttalt betenkeligheter ved den. Betenkeligheter har jeg på en måte nå også, men på den annen side er det helt klart at er man først kommet ut på denne galeien her, så er man nødt til å følge med. Jeg ser det i grunnen slik som hr. Wikborg, at med de perspektivene vi har foran oss, er det ikke noe heldig med alt for mange forbehold og unntagelser. Jeg tror at for vår industri ville det absolutt ha vært en fordel om man ikke fikk noen forsert reduksjon, og av mange grunner, som jeg ikke skal komme inn på nå - jeg har jo vært inne på dem tidligere. Men ser man det i forbindelse med f.eks. vår eventuelle tilslutning til Fellesmarkedet og det hele, vil vi få så mange problemer likevel at dette fra eller til ikke vil spille noen rolle. Jeg tror bare det kompliserer, så for så vidt er ikke jeg innstillet på å legge noen avgjørende vekt på det.

Når det gjelder dette spørsmålet om iskremen, er jo det som det er sagt også et jordbruksspørsmål, og det er litt vanskelig for meg å overskue følgene. Det er klart at når danskene ønsker denne endringen, er det fordi de vil ha fordel av det som eksportører, og det vil selvfølgelig gå ut over våre egne avsetningsmuligheter i landet. Men på den annen side må jeg tilstå at jeg ville synes det ville være litt merkelig rent internasjonalt sett, om iskremen skulle forvolde store forviklinger - det må jeg virkelig si. Så jeg vil håpe at man kan finne en ordning. Selv om det selvfølgelig vil trekke i uheldig retning for oss, så vet ikke jeg hvor meget det vil

bety, og jeg vet heller ikke om ikke også vi skulle ha muligheter for å eksportere. Vi eksporterer jo forskjellige andre ting, og vi har jo bra kjøleruter osv. i Norge, så det skulle vel være mulighet for å sende iskrem også.

Statsråd Skaug: Jeg vet ikke hvilke markedsmessige problemer som foreligger, men når man reiser omkring i dette land har man jo inntrykk av at iskremmarkedet er nokså oppdelt, at det ikke er slik at det sendes noen store mengder iskrem f.eks. fra Oslo-bedriftene utover hele landet, det er jo en veldig lokalisert produksjon. Iskremen kommer i all fall under forskjellige navn og i forskjellige typer utover det hele, og det lages vel ikke alt sammen her i Oslo, men i de store sentra utover.

Borten: Vi kommer til å få inn råstoffet i tilfelle, det er det som blir veien.

Statsråd Skaug: Vi får vel la Landbruksdepartementet finne en løsning på dette. Det skal ikke bli noe morsomt å reise til et nytt møte og eventuelt forfekte disse standpunktene.

Hegna: Jeg ville nødig at dette skulle bli konklusjonen, at man lar Landbruksdepartementet avgjøre spørsmålet, selv om det selvfølgelig har vektige synspunkter å bringe i marken. Jeg vil gi min tilslutning til det synspunkt som er fremkommet fra flere her, at man kan vel ikke i internasjonale forhandlinger la det hele stoppe på et slikt spørsmål som iskrem, selv om jeg deler fullt ut det syn på spørsmålet som f.eks. hr. Røiseland har, at landbruket står i en særstilling. Det er det ingen tvil om, dette spørsmålet kan ikke betraktes på samme måte som spørsmål som gjelder industri ellers. Og alt dette med problemet med avsetning av den store fløteproduksjonen i sommerhalvåret er helt riktig, men allikevel tror jeg at skulle jeg uttale noen konklusjon på forhandlingene her om dette, så måtte det være det som formannen og hr. Wikborg og hr. Watnebryn har gjort gjeldende.

Borten: Det er vel ikke slik å forstå at det her skal bli noen tilråding fra komiteen. Det er vel bare uforbindtlige drøftinger, så for den saks skyld er det ikke nødvendig å si noe. Men det reiser seg jo et spørsmål i relasjon til jordbruksavtalen som er inngått.

Statsråd Skaug: Ja, det kommer inn under jordbruksavtalen.

Borten: Så dermed er det jo sagt at Landbruksdepartementet som departement ikke uten videre kan avgjøre det, uten å ta kontakter med sin motpart.

Statsråd Skaug: Det vil si, det er vel Lønns- og prisdepartementet som skal ta den kontakten, og ikke Landbruksdepartementet.

Borten: Ja, det er det vel nå.

Formannen: Vi kan da kanskje anse også denne debatten som avsluttet. - Er det noen som har noe annet å forebringe?

Hegna: Det er jo en del av medlemmene i komiteen her som nå har fått innkallelse til et møte i Nordisk Råds økonomiske utvalg 19. og 20. august. I dokumentene der er det gjort til et poeng at man har gjort henvendelse til samarbeidsministrene om deres deltakelse og medvirkning ved det møtets slutt. Kan det sies noen ting om dette? Er det svart på om de blir med, og kan man regne med det? Vil det egentlig foreligge noe særlig nytt innen det møtet, utover det som her er meddelt?

Statsråd Skaug: Vi har fått en henvendelse fra Nimannskomiteens formann, og jeg har for mitt vedkommende sagt at jeg skal være klar til å komme, selv om det kommer midt i de 14 dagers ferie som jeg skulle få lov til å ha i år. Jeg forsto på Gunnar Lange at for ham var det ikke så enkelt å komme på det tidspunktet, men vi regner med at vi vil komme alle sammen.

En del av den foreslåtte dagsorden er vel allerede foreldet. Det er ført opp der blant annet en diskusjon av det svenske opplegget som ble presentert i Genève for 3-4 uker siden, og som jo ikke lenger eksisterer som noe aktuelt forhandlingsopplegg, i all fall ikke for tiden, og det vil vel være kommet en del nye ting frem til da. Vi vil vite resultatet av de drøftinger som britene har hatt med Samveldet, det kan for alt det vi vet ha vært et nytt EFTA ministerrådsmøte og det vil foreligge diverse erfaringsmateriale om de vanskeligheter som man har møtt på i praksis når det gjelder å arbeide seg frem til felles nordiske standpunkter i de internasjonale drøftelser.

Hegna: Det er altså mulig at det kan bli et nytt ministerrådsmøte i EFTA før den tid?

Statsråd Skaug: Det er mulig, ja.

Formannen: Er det andre som har noe å forebringe? - Da får vi vel si at det må gjøres på den måte at et eventuelt nytt møte i den utvidede utenrikskomite vil bli innkalt på vanlig måte, alt ettersom hvorvidt det haster eller man har bedre tid. Jeg skal holde meg så pass underrettet om situasjonen at hvis der eventuelt skjer noe, kan der sendes ut et varsel, som vi vel da får fra handelsministeren.

Møtet hevet kl. 13.15.